

THOMAS MANN
Casa Buddenbrook

Traducere din limba germană
ION CHINEZU

rao international publishing company

PARTEA ÎNTÂI

I

– Ce-înseamnă asta! Ce-înseamnă asta!...

– Ei, drăciel... *c'est la question, ma très chère demoiselle!*

Doamna consul Buddenbrook, care sedea lângă soacra sa pe canapeaua dreaptă, lăcuită în alb, decorată cu un cap de leu aurit și cu pernele îmbrăcate într-o stofă gălbuie, aruncă o privire soțului ei instalat în fotoliul de alături, apoi se grăbi să sară în ajutorul mezinei așezate lângă fereastră, pe genunchii bunicului.

– Ascultă, Tony! spuse, cred că Dumnezeu m-a...

Și mica Antonie, o făptură plăpândă de opt ani, purtând o rochiță ușoară de mătase cu ape, își întoarse puțin căpsorul bălai, drăgălaș, de la fața bunicului și privi în odaie cu ochii-i albaștri-cenușii, fără a distinge însă ceva de absorbită ce era, ca apoi să repete:

– Ce-înseamnă asta! Apoi rosti tăărăganat: Cred că Dumnezeu m-a... și adăugă repede, cu fața înseninată: m-a zidit, laolaltă cu toate făpturile...

O apucase în sfârșit pe făgașul cel bun, iar acum, radiind de fericire, turui pe nerăsuflate întregul pasaj întocmai cum suna el în

catehismul de-abia publicat prin aprobarea înaltului și prea înțeleptului Senat, într-o ediție nouă, revăzută, anno 1835¹.

Greu e până începi, se gândi, că pe urmă merge, ca iarna când îți dai drumul cu săniuța la vale pe Jerusalemsberg, cu frățiorii... Grijile îți pier una câte una și chiar dacă ai vrea, nu te mai poți opri.

– Și tot el mi-a dat veșmintă și ghete, continuă fetița, mâncare și băutură, casă și gospodărie, femeie și copii, ogoare și vite...

La aceste cuvinte, însă, bătrânul *monsieur Johann Buddenbrook* pufni pur și simplu în râs, hohotind cu obișnuitul chicot înfundat și totuși răsunător pe care, în taină, și-l pregătise anume. Râdea de placere, fiindcă avea prilejul de a se distra cât de puțin pe seama catehismului și poate că într-adins pusese la cale micul examen al nepoatei sale. Se interesă de ogoarele și vitele micuței Tony, o întrebă cât ia pentru un sac de grâu și se arătă gata să facă negoț cu ea. Fața lui rotundă, trandafirie și jovială, căreia, oricât s-ar fi trudit, n-ar fi izbutit să-i dea o expresie răutăcioasă, era încadrată de un păr alb ca zăpada, pudrat, iar pe gulerul lat al redingotei cenușii cădea o codiță aproape imperceptibilă. La cei săptezeci de ani ai săi, rămăsese credincios modei din tinerețe; renunțase la găitanele dintre nasturi și la buzunarele largi; dar în viață lui nu purtase pantaloni lunghi². Bărbia dublă i se răsfăta vastă și tihnită pe jaboul alb de dantelă de la gât.

Toți râdeau, ținându-i isonul, în primul rând din respect față de capul familiei. *Madame Antoinette Buddenbrook*, născută Duschamps, chicotea întocmai ca soțul ei. Era o doamnă trupeșă, pieptănată cu bucle albe și grele, aduse peste urechi; rochia ei fără nici o podoabă, cu dungi negre și cenușii, vădea naturalețe și

¹ Acțiunea romanului se petrece în orașul hanseatic Lübeck, Hansa fiind uniunea formată în secolul al XIII-lea de mici republici orașenești din nordul Germaniei, pentru promovarea intereselor comerciale comune. În fruntea Hansei au fost multă vreme orașele libere Hamburg și Lübeck, care și-au păstrat formele proprii de conducere, având în frunte un Consiliu orașenesc ales, dominat de negustorii bogăți (patricieni) și prezidat de un primar și un Senat ai cărui membri erau numiți pe viață de Consiliu orașenesc.

² Până la începutul secolului al XIX-lea, în țările apusene bărbații obișnuiau să poarte pantaloni până la genunchi, strânsi pe picior. De pe la 1815 început să se introducă moda pantalonilor lunghi, care, cu unele deosebiri, a rămas aceeași până în zilele noastre.

discreție; în mânile-i albe, încă frumoase, ținea în poală o pungă mică, de catifea. Cu vremea, trăsăturile feței dobândiseră o uimitoare asemănare cu acelea ale soțului său. Numai tăietura și negrul vioi al ochilor săi mai amintea oarecum originea ei pe jumătate romană: prin bunicul său, se trăgea dintr-o familie franco-elvețiană, dar de fel era din Hamburg.

Nora sa, doamna consul Elisabeth Buddenbrook, născută Kröger, râdea în stilul caracteristic Krögerilor, pufoind din buze, în timp ce își propelea bărbia în piept. Ca toți Krögerii, Elisabeth era o apariție extrem de elegantă și chiar dacă nu putea fi numită o frumusețe, prin glasul ei limpă și domol, prin mișcările sale liniștite, sigure și delicate, inspira un sentiment de seriozitate senină și de încredere. Părul roșcat, împletit pe vârful capului într-o coroniță și lăsat peste urechi în bucle largi, răsucite cu artă, era în armonie cu tenul alb, nespus de gingăs, punctat pe ici-colo cu pistriu mărunti. Dar ceea ce te izbea la fața ei cu nasul cam lung și cu gura mică era faptul că între buza de jos și bărbie nu avea nici urmă de adâncitură. Corsajul scurt, cu mânecile înfoiate, la care se adăuga o fustă strâmtă de mătase înflorată, vaporosă, de culoare deschisă, îi lăsa liber gâtul de o desăvârșită frumusețe, împodobit cu o panglică de atlaz, pe care scăpăra un pandantiv de brillante mari.

Cu o mișcare ce trăda oarecum nervozitate, consulul se aplecă înainte în scaun. Purta o redingotă de culoarea scorțisoarei, cu revere largi, cu mânecile umflate, care abia jos, sub încheieturi, se strângeau în jurul măinilor. Pantalonii strânsi pe picior erau din stofă albă, lavabilă, cu lampasuri negre pe partea din afară. Bărbia îi era ocrotită ca de un meterez de gulerul scrobit, în jurul căruia era înfășurată o cravată groasă și lată de mătase ce îi umplea toată deschizătura jiletii colorate... Avea ochii tatălui său, albaștri, puțin adânci și iscăditori, doar cu o expresie poate mai visătoare. Trăsăturile feței lui erau însă mai grave și mai accentuate, nasul i se profila puternic și încovoiat, iar obrajii, acoperiți pe jumătate de favoriți bălai și creți, nu erau nici pe departe atât de bucălați ca ai bătrânlui.

Madame Buddenbrook se întoarse către nora ei, îi strânse brațul, privi în poală râzând încet și îi spuse:

- Neschimbat, mon vieux, nu-i aşa, Bethsy? Cuvântul „neschimbat“ îl pronunță „neschümbat“.

Fără să răspundă, doamna consul schiță cu mâna ei delicată un gest de amenințare astfel că brătara de aur zornăi ușor. Apoi, cu o mișcare caracteristică, își plimbă degetele de la colțul gurii până la bucle, ca și cum ar fi vrut să netezească un fir de păr ce o luase razna.

Însă consulul rosti cu un zâmbet îngăduitor, dar cu o umbră de mustrare în glas:

- Vai, tată, iarăși vă bateți joc de lucrurile sfintel...

Stătea în „salonul cu peisaje“, de la primul cat al vastei case părintești aflate în Mengstrasse, pe care firma Johann Buddenbrook o cumpărase cu câțiva timp în urmă și în care familia se mutase nu de mult. Tapetele solide și elastice, aflate la o oarecare distanță de pereti, înfățișau priveliști întinse, în culorile delicate ale covorului subțire de pe podea – idile pe gustul secolului al opt-sprezecelea, cu veseli culegători de vie, cu plugari plini de râvnă, cu drăgălașe ciobănițe, împodobite cu panglici, ce se oglindea în apa gârlei, ținând câte un miel curățel în brațe sau sărutându-se cu ciobănași drăgăstoși... O lumină aurie de apus de soare precumpănea în aceste tablouri, armonizându-se cu stofa galbenă a mobilei lăcuite în alb și cu perdelele de mătase, și ele gălbui, de la cele două ferestre.

Pentru întinderea odăii, mobila era puțină. Masa rotundă, cu picioare drepte, subțiri, suflate cu aur, nu stătea în dreptul canapelei, ci lângă peretele opus, vizavi de micul armoniu pe a căruia acoperitoare se afla o cutie de flaut. În afară de fotoliile țepene însirate la intervale egale de-a lungul peretilor, în încăpere nu mai erau decât o mescioară pentru lucrul de mâna, lângă fereastră, și un fragil birou de lux încărcat cu bibelouri, așezat înaintea canapelei.

Prin ușa cu geamuri, aflată față-n față cu ferestrele, se zărea o galerie cu coloane, cufundată în penumbră, iar la stânga intrării se deschidea, spre sufragerie, o ușă înaltă, albă cu două canaturi. Lângă peretele celălalt într-o firidă semicirculară, îndărătat unei uși de fier forjat, lucrată artistic, focul pâlpâia în sobă.

Căci frigul se lăsase devreme. Afară, dincolo de stradă, frunzișul teilor mărunți din preajma bisericii Sfânta Maria îngălbénise de-a

binelea, deși era abia mijlocul lui octombrie. În jurul trainicelor colțuri și unghiuri gotice ale catedralei șuiera vântul și cernea o bură de ploaie rece. De dragul bâtrânei *madame* Buddenbrook, ferestrele duble fuseseră puse de mult.

Era joi, ziua în care, din două-n două săptămâni, familia se strângea laolaltă; pentru astăzi însă, în afară de rubedeniile din oraș, fuseseră invitați, la o masă fără pretenții, și câțiva prieteni buni, iar acum, la ora patru după-amiază, ai casei sedeau în lumina tot mai slabă a amurgului, așteptând sosirea oaspeților...

Mica Antonie nu se lăsa tulburată de bunicu-său în alergarea ei cu săniuța, ci, cam îmbufnată, își împinse buza superioară și mai mult deasupra celei de jos. Ajunsese la picioarele Jerusalemsbergului, dar nefiind în stare să frâneze pe derdelușul lunecos, zbură înainte, dincolo de țintă...

- Amin, spuse ea, dar mai știu ceva, bunicule!

- *Tiens!* Mai știe ceva! strigă bâtrânel, prefăcându-se că nu mai poate de curiozitate. Ai auzit, mămico? Mai știe ceva! Ei, să mai zică cineva...

- Când e un fulger mai cald, spuse Tony, dând din cap la fiecare cuvânt, înseamnă că trănește. Când e mai rece, înseamnă că tună.

Spunând acestea, fetița își încrucișă brațele și privi fețele vesele din jurul ei, ca și cum nu s-ar îndoia de succes. Pe domnul Buddenbrook însă, asemenea cunoștințe îl scoaseră din sărite, și vrut cu orice preț să i se spună cine i-a vârât în cap copilului această stupiditate, iar când se dovedi că de vină e Ida Jungmann, domnișoara din Marienwerder, angajată nu de mult la copii, consulul se văzu nevoit să ia apărarea acestei Ida.

- Ești prea sever, papă. De ce nu-i dai voie unui copil să aibă, la vîrstă asta, închipuirile oricără de ciudate, despre aceste lucruri?

- *Excusez, mon cher!... Mais c'est une folie.* Ce vrei? Știi că mă supără să li se vâre copiilor în cap asemenea idioțenii. Și de supărat ce era, *monsieur* Buddenbrook recurse din nou la dialectul lui nordic. Cum adică? Tunetul trănește?... Trăsnii-l-ar în moalele capului!... Ia mai lăsați-mă în pace cu prusaca voastră!

Adevărul e că bâtrânelu se împăca în ruptul capului cu Ida Jungmann. Nu era o minte mărginită și văzuse ceva în viață. Ca

furnizor al armatei, în 1813, cutreierase, în trăsura lui cu patru cai, toată Germania de Sud, cumpărând grâne pentru prusaci. Fusese la Amsterdam și la Paris, și ca om luminat ce era nu credea, Doamne ferește, că trebuie condamnat tot ce se găsește dincolo de porțile orașului său natal cu acoperișuri țuguiate. Dar în relațiile sale sociale, când nu era vorba de afaceri, înclina, mai mult decât fiul său, consulul, să păstreze distanțele în chip sever și să fie ireconciliant față de străini. Astfel, când, într-o bună zi, copiii lui, întorsi dintr-o călătorie prin Prusia Occidentală, aduseseră în casă, ca pe un pui de bogdaproste, pe acea fetișcană – Ida abia împlinise douăzeci de ani și era fiica unui hangiu din Marienwerder, mort cu puțin înainte de sosirea familiei Buddenbrook acolo – pentru fapta sa de bun creștin, consulul avusese greutăți cu bătrânul, care aproape tot timpul îi vorbise străinei numai în franțuzește sau în dialect *plattdeutsch*... De altfel, Ida Jungmann se dovedi îscusită în gospodărie și o guvernantă destoinică pentru copii. Într-adevăr, prin loialitatea ei, prin noțiunile sale în privința ierarhiei sociale, tipic prusace, ea se potrivea în fapt de minune cu postul pe care îl ocupa în această casă. Era o persoană cu principii aristocratice, făcând o distincție severă între cercurile de înțăia și cele de a doua mână, între marea și mica burghezie, era mândră că ținea, în calitatea ei de slujitoare devotată, de cercurile pe care le socotea de prim rang și nu vedea cu ochi buni nici o prietenie ce s-ar fi putut înfiripa între Tony și vreo colegă de școală, care, după aprecierea domnișoarei Jungmann, putea fi doar dintr-o bună clasă de mijloc...

Tocmai atunci, prusaca se ivi în galeria cu coloane, apoi intră pe ușa cu geamuri: era o fată voinică, ciolănoasă, îmbrăcată în negru, cu părul lins și cu o față cinstită. O aducea de mână pe mica Klothilde, o copilă neobișnuit de firavă, purtând o rochiță de stambă înflorată, cu părul spălăcit, cenușiu, cu o față lipsită de vlagă, de față bătrână. Klothilde se trăgea dintr-o linie colaterală a familiei – fără nici un dram de avere – era fiica unui administrator de moșie din regiunea Rostockului, nepot al bătrânlui Buddenbrook, și, fiind o făptură ascultătoare și de o vîrstă cu Antonie, era crescută aici în casă.

– Totul e pregătit, zise mamzel Jungmann, rostogolind prin gâtlej consoana „r“ pe care înainte n-o putea rosti deloc. Klothildchen a pus cu nădejde umărul la bucătărie. Trina aproape că n-a mai avut nimic de făcut.

Privindu-și jaboul de la gât, *monsieur Buddenbrook* zâmbi ironic la auzul accentului neobișnuit al Idei; consulul însă, mândgându-și nepoțica pe obraji, îi spuse:

– Bravo, Thilda! *Ora et labora*, stă scris. Tony a noastră ar putea lua pildă de la tine. Îi cam place să lenevească și se cam obrăznicește uneori.

Tony lăsa capul în jos și se uită pe sub gene la bunicul său; știa ea bine că o să sară s-o apere că întotdeauna.

– A, nu, nu! spuse bătrânul. Sus capul, Tony, *courage!* Ce-i șade bine unuia nu i se potrivește celuilalt. Fiecare după croiala sa. Thilda e o fată cuminte, nimic de zis, dar nici noi nu suntem de lepădat. E *raisonnable* ce spun, Bethsy?

Se adresa nurorii sale, care îl aproba de obicei în toate, pe când *madame Antoinette*, mai mult din prudență decât din convingere, era, de cele mai multe ori, de partea consulului. Astfel, cele două generații își întindeau mâna ca într-un fel de *chassé croisé*¹.

– Ești prea bun, papă, zise doamna consul. Tony își va da desigur osteneala să ajungă o femeie înțeleaptă și vrednică... Băieții s-au întors de la școală? O întrebă apoi pe Ida.

Dar Tony, care de pe genunchii bunicului vedea strada prin spion², strigă aproape în aceeași clipă:

– Uite-i pe Tom și Christian venind încoaace pe Johannisstrasse... și domnul Hoffstede... și nenea doctorul...

Clopotele de la Sfânta Maria intonară un coral – pang! ping, ping, pung! – destul de ezitant, aşa că anevoie se putea înțelege ce voiau să spună, dar plin de solemnitate; și apoi, în timp ce clopotul cel mic și cel mare vestea – unul vesel, celălalt cu gravitate – că era ora patru, jos, glasul pătrunzător al clopoțelului de la ușa principală umplu vestibulul. Într-adevăr, erau Tom și Christian, care soseau

¹ Figură de dans, în care perechile se schimbă cruciș.

² Oglindă asezată la fereastra astfel încât cei din casă să poată vedea tot ce se petrece pe stradă.

II

Jean Jacques Hoffstede, poetul orașului, care avea desigur și pentru ziua aceea câteva rime în buzunar, nu era mult mai Tânăr decât Johann Buddenbrook-senior și, lăsând la o parte culoarea verde a surtucului, se îmbrăca după aceeași modă. Dar era mai subțirel și mai vioi decât bâtrânul său prieten, avea ochii mici, neastămpărați și verzui și un nas lung și ascuțit.

– Vă mulțumesc din inimă, spuse el, după ce dăduse mâna cu domnii și adresase doamnelor, îndeosebi doamnei consul, pentru care avea un adevărat cult, câteva din complimentele sale cele mai alese. Un zâmbet plăcut, liniștit și îndatoritor, însوtea aceste complimente, pe care, hotărât, generația nouă nu mai era în stare să le facă. Vă mulțumesc din inimă, preașteți prietenii, pentru amabilă invitație. Pe acești doi tineri – arătă spre Tom și Christian care, îmbrăcați în bluze albastre cu cingători de piele, stăteau alături – i-am întâlnit, doctorul și cu mine, pe Königstrasse. Veneau de la școală. Admirabili băieți, n-am dreptate, doamnă consul? Thomas e un cap solid, serios; e născut pentru comerț, în privința asta nu începe îndoială. Christian, în schimb, mi se pare un drăcușor și jumătate, ce ziceți? Un mic *incroyable*¹ ... dar nu pot ascunde că am un adevărat *engouement* pentru el. O să studieze, îmi închipui; e spiritual și deosebit de dotat.

Domnul Buddenbrook priză din tabachera sa de aur.

– E un maimuțoi, asta e! De ce nu s-ar face chiar poet, Hoffstede?

Mamzel Jungmann trase perdelele și în curând salonul fu inundat de lumina nesigură, dar discretă și plăcută a policantru lui de cristal și a candelabrelor cu lumânări, așezate pe birou.

¹ Literal în franceză: care nu poate fi crezut. Aluzia e însă la aşa-numiții *incroyables* care constituiseeră în Franța, în perioada Directoratului (1795– 1799), una din forțele opoziției regaliste.

– Ei, Christian, spuse doamna consul, al cărei păr căpătase reflexe aurii, ce ai învățat la școală azi după-masă?

Și cei de față aflareă despre Christian că avusese ore de caligrafie, aritmetică și canto.

Era un băiețăș de șapte ani, dar de pe acum semăna într-un chip aproape comic cu tatăl său. Aceiași ochi mici și rotunzi, pierduți în orbitele adânci, același nas încovoiat ce se contura de pe acum ferm, proeminent. Iar câteva linii de sub pometi arătau destul de lămurit că fața lui nu-și va păstra multă vreme rotunjimea copilărească.

– Am râs de ne-am prăpădit, începu el să trâncănească, plimbându-și privirile de la unul la altul. Ascultați numai ce i-a spus domnul Stengel lui Siegmund Köstermann. Se aplecă înainte, scutură din cap și rosti energetic, cu privirea în sus: „Pe din afară, dragă copile, pe din afară ești poleit, ca scos din cutie, dar pe dinăuntru, dragă copile, ești negru scrum...“ Înghițea „r“-ul, cuvântul „negru“ îl pronunța „negră“, iar fața lui oglindea dezgustul pentru poleiala de pe „dinafaă“, cu un comic atât de convingător, încât toată asistența izbucni în râs.

– Adevărat maimuțoi! repetă bâtrânul Buddenbrook, chicotind. Domnul Hoffstede însă era transfigurat de placere.

– *Charmant!* exclamă, neîntrecut! Dacă l-ați cunoaște pe Marcellus Stengel!... Exact așa vorbește. Nu zău, e divin!

Thomas, căruia îi erau străine astfel de talente, stătea lângă frăților său și râdea fără invidie, din toată inima. Dinții lui nu prea erau frumoși, ci mici și gălbui, în schimb avea un nas de o remarcabilă finețe, iar la ochi și la față semăna mult cu bunicul său.

Se așezără, la întâmplare, care pe canapea, care pe scaune, întinzându-se la taifas cu copiii; vorbeau despre frigul neașteptat, despre casă... Domnul Hoffstede admira o splendidă călimără de porțelan de Sèvres, aflată pe birou, și care avea forma unui câine de vânătoare cu pete negre. Iar doctorul Grabow, de o vârstă cu consulul, cu față prelungă, plină de bunătate și blândețe, încadrată de niște favoriți rari, privea zâmbind la prăjituri, la cozonacii cu stafide și la feluritele solnițe pline, însirate pe masă. Erau „pâinea și sare“ trimise familiei de către rude și prieteni cu prilejul mutării ei în noua locuință. Cum însă trebuia să se vadă că darurile nu vin din

niște case de calici, pâinea se prezenta sub forma unor prăjituri grele, dulci, cu multe mirodenii, iar sareea era pusă în solnițe din aur masiv.

Mi se pare că aici o să am de lucru, nu glumă, zise doctorul arătând spre dulciuri și amenințându-i cu degetul pe copii.

Apoi, clătinând din cap, ridică un vas masiv frumos lucrat, pentru sare, piper și muștar.

— E de la Lebrecht Kröger, spuse *monsieur Buddenbrook*, zâmbind din ochi. Mână largă ca totdeauna, scumpa mea rudă. Eu nu i-am făcut astfel de daruri când și-a ridicat casa cu grădină dincolo de poarta orașului. Dar aşa a fost el totdeauna: generos, darnic, un adevărat cavaler à la mode...!

Sunetul clopoțelului răsunase de câteva ori prin întreaga casă. Sosi pastorul Wunderlich, un domn bătrân, scund, în redingotă lungă, neagră, cu părul pudrat, cu fața albă, veselă, plăcută, în care ochii cenușii clipeau plini de viață. Era văduv de ani de zile și se număra printre burlacii de modă veche, ca și domnul Grätjens, misitul deșirat, care sosise odată cu el și care își ducea mereu la ochi mâna descărnată în chip de binoclu, ca și cum ar fi examinat o pictură: era considerat de toată lumea drept un mare cunoșător în materie de artă.

Sosi și senatorul doctor Langhals cu soția lui – vechi prietenii ai casei – și să nu-l uităm pe negustorul de vinuri Köppen, cu fața lată ce trona stacojie între umerii căptușiti cu vată, precum și pe tot atât de trupeșa lui soție.

Trecuse deja de patru și jumătate când, în sfârșit, intrără și Krögerii: bătrânnii și fiul lor, consulul Kröger cu nevasta și băieții, Jakob și Jürgen, care erau de o vîrstă cu Tom și Christian. Si, aproape în aceeași clipă, sosiră și părinții doamnei consul Kröger, angrosistul de lemn Oeverdiek cu nevastă-sa, o pereche de bătrânei care se topeau de gingăsie și își vorbeau, în auzul tuturor, cu dezmidărări de logodnici îndrăgostiți.

— Lumea bună vine târziu, zise consulul Buddenbrook, sărutând mâna soacrei sale.

— Dar atunci vine, nu se încurcă! observă Johann Buddenbrook, deschizându-și larg brațele spre familia Kröger și strângând mâna bătrânlui.

Lebrecht Kröger, cavalerul à la mode, un bărbat impunător purta încă părul ușor pudrat, dar se îmbrăca după moda nouă. Două rânduri de pietre prețioase clipeau în chip de nasturi pe vesta lui de catifea. Cu favoriții scurți, cu mustăcioara răsucită în sus, fiul său, Justus, îi semăna leit și la statură și la înință: gesturile împlinite și elegante tot de la el le moștenise.

Nimeni nu se așezase deocamdată; în așteptarea evenimentului de căpătâi, toată lumea stătea în picioare, încropind o conversație doar ca să treacă timpul. În sfârșit, Johann Buddenbrook-senior oferi doamnei Köppen brațul și spuse cu voce sonoră:

— Ei, dacă aveți poftă, *mesdames et messieurs...*

Mamzel Jungmann și jupâneasa deschiseră ușa albă, cu două canaturi dinspre sufragerie și, încet, în tihnă, plini de încredere, toți cei prezenți trecură alături: în casa Buddenbrook puteai să fii cu siguranță părțașul unei mese îmbelsugate.

III

Când toată lumea se ridică, consulul Buddenbrook își duse mâna la buzunarul stâng de la piept. O hârtie foșni și într-o clipă zâmbetul omului de societate se stinse pentru a face loc unei expresii de încordare și îngrijorare, în timp ce pe tâmpalele lui mușchii începură să-i joace de parcă și-ar fi înclestat dinții. Merse, de ochii lumii, câțiva pași spre sufragerie, apoi își înfrânse pornirea, căutând-o cu privirea pe maică-sa care, în ultimele rânduri ale comesenilor, era gata să treacă pragul la brațul pastorului Wunderlich.

— Iartă-mă, dragă domnule pastor... Două cuvinte, mamă! Si în timp ce oaspetele încuviau dând voios din cap, consulul Buddenbrook o pofti pe bătrâna doamnă îndărăt în salonul cu peisaje, lângă fereastră.

— Ca să nu lungesc vorba: a sosit o scrisoare de la Gothold, spuse repede, aproape în șoaptă, privind în ochii ei întunecați, întrebători, și scoțând din buzunar o hârtie împăturită, sigilată. E scrisul lui... E a treia scrisoare, și papă nu i-a răspuns decât la întâia...